ఉపోద్ఘాతము.

భాషాభిమానులారా!

ఈ చిన్న పొత్తమునఁగల అర్థశత పద్యములను ఏమహాకవీంద్రులు వ్రాసినో తెలియదయ్యె. తాళపత్రములందు శిథిలావస్థయై యుండ నేను గాంచినవాడనై భాషాసేవయొనర్చు వారికెల్లరకు నుపయుక్తంబుగానుండునని తలంచి తగినంత శ్రద్ధతో నాకు సాధ్యమైనంత వరకు పరిశీలించి నానార్థసంగ్రహమను పేరుతో నీగ్రంథము ముద్రింపించితిని. ఇందలి దోషంబులను కవినామములను యింకా కొన్ని పద్యములున్నచో నవియు ఏమహనీయులైనను తెలియపరచినచో కవినామములతో తత్కృత పద్యములను పునర్ముద్రణమున ప్రచురించువాడను. గాన, నిందలి దోషంబులకు నన్ను మన్నింప ప్రాజ్ఞులు ప్రార్థితులు.

ఇట్లు,

సునీవిధేయుడు

శనగల గోపాలకృష్ణయ్య కవి.

శ్రీ ర స్తు.

—: శాంకర్యై నమః :—

నానార్థ సంగ్రహము.

కందపద్యములు.

అమృతమన మోక్షమబ్ధియు
నమృతమనఁగ పాలునీరు ♦ నంబుదమిత్రుఁ
డమృతమనంగా పులియును
నమృతమనన్నాకసంబు ♦ నస్తియునయ్యెఁ

స్వర్గమన నాకసంబును
స్వర్గమనన్నాగలోక ♦ స్వాభవదృష్టిన్
స్వర్గమన నిజమువితరణ
స్వర్గంబధ్యాయనంబు ♦ స్వర్గమునయ్యెఁ ||

ఖగమనగ బాణమ్ముఫియు
ఖగమింద్రుండగ్ని వాయు • కవ్పుయు ఖగము౯
ఖగమన గుర్రంబిను
ఖగమన గాంధర్వుండు • కచ్ఛపమయ్యెస్॥ 11.

అజమనగ బ్రహ్మవిష్ణువు
అజమనగా శివుడు గౌరి • ఎంతయు నందిస్
అజమనగ నలుపు తెలుపును
అజమనగా మేకమూక • యాకసమయ్యెన్॥ 12.

అబ్జమనశంఖమనగుణి
అబ్జమనంచంద్రుడింద్ర • డభినవరూపుం
డబ్జమన తామరాకగతి
అబ్జమనన్నూపురంబు • నాయుధమయ్యెస్॥ 13.

ఘృతమనగ నెయ్యినీరును
ఘృతమనగా పాలుచల్ల • గుగ్గిలమును మావ్
ఘృతమనగ తేనెసత్తురు
ఘృతమన సంసారనుబము • గురుమేకమయ్యెన్॥ 14.

సత్త్వమున పలుకునిజము
సత్త్వ మన కలిమి బలిమి ♦ జగడముప్రాణ
సత్త్వమన ప్రాణి తెలివి గు
సత్త్వంబన నిక్కనైజము ♦ చర్చించనయ్యెన్॥ 15.

గోవిందమనగ బసవము
గోవిందంబనగ దాద్రి ♦ గొల్లముగిరియున్
గోవిందమనగ విష్ణువు
గోవిందంబనగ కపిల ♦ గ్రోలియునయ్యెన్। 16.

పదమనగ నెగడి నిలకడ
పదమనగా నిక్కరూపు ♦ పనిసేయుటయున్
పదమనగ పదునగుట
పదమనగానడచుమోట ♦ పదమునునయ్యెన్॥17.

మధువనగ చైత్రమాసము
మధువనగా కల్లునిల్లు ♦ మారకుబంధ్లున్
మధువనగ నెయ్యితేనెయు
మధువనగా లవణు ♦ లంఢిమన్మథుడయ్యెన్॥18.

మంగళమనగ కౌముదికూతురు
మంగళమనగా పర్వతంబు • శుభమన ధంబున్
మంగళమనగ రాజరమణియు
మంగళమనగా నింద్రుడగ్ని • మార్తాండమయ్యెన్. 19.

వృత్తాంతంబనగ ప్రస్తుతి
వృత్తాంతమనగ క్రాంతి • యూరామను దేరున్
వృత్తాంతబనగ నుపమయు
వృత్తాంతమనగ వార్త • వివరములయ్యెన్. 20.

అవ్యక్తమనగ విష్ణుం
డవ్యక్తమనంగ సింహ్వా • మగ్నియు శెండిగ
అవ్యక్తమనగ చంద్రుడు
అవ్యక్తంబనగనధిక • మంబుధియయ్యెన్. 21.

భూతియనగ జము గౌరియు
భూతియనన్ దైశ్వర్యదము • భుక్తియు ముక్తిన్
భూతియన లక్ష్మిసంపద
భూతియన స్నప్రభార్యతి • భూతియనయ్యెన్. 22.

హరి యనని యది నాల్క సి
హరి యనన్ భస్మిగస్మి ♦ ఇంద్రుడు చంద్రుం
డరి యనవంట మాటయు
హరియన న్యాయువంబు ♦ హరియున య్యోన్. 23.

తృప్తి యనగ చదువు శాస్త్రిము
తృప్తి యనగా నీద మెలుగు ♦ జాంటీగయుగు
తృప్తియన బ్రహ్మ పాపము
తృప్తియన నాచెలియు శుభము ♦ చూశ.యులయ్యోన్. 24.

భూతి యనదగుట సత్వము
భూతి యన నీస్వల్పముక్క ♦ బుద్ధియుతెనువున్
గాలి యనవిషయ మూర్గము
భూతి యన ధో[illegible]ఖాది ♦ భూతులయ్యోన్, 25.

శక్తి యన శిబు లావును
శక్తి యనన్ పుట్టి గుణము ♦ నవరణమూర్తిస
శక్తి యన బలము తేజము
శక్తి యనన్ ఆజ వేల్పు ♦ నానాసమయ్యోన్. 26.

న్యగ్రోధమనగ పామును
న్యగ్రోధంబనగ నేలు • నెత్తురుపొత్తుఁగ
న్యగ్రోధమనగ మఱ్ఱియు
న్యగ్రోధంబనగ బారఁ • నగడుమనయ్యా॥ ౩౫.

పరిధియనవహ్ని సగాఁగలు
పరిధియనఁ బూరిగొమ్మ • పరివేషముగన్
పరిధియన మూఁక మేకయు
పరిధియనన్నాయుధంబు • బహుళములయ్యాన్॥ ౩౬.

విధివిష్ణుఁడ నిలుఁడనలుఁడు
విధిబ్రహ్మంబక్షపతియు • విశ్వంబశ్వం
విధిచంద్రుఁడజల సూర్యుఁడు
విధియనగానష్టపతియు • వింధ్యమునయ్యా॥ ౩౭.

పరిశుద్ధమనగ నిజమును
పరిశుద్ధంబనగ ఖ్యాతి • బలమునుచలముఁగ
పరిశుద్ధమనగ ధర్మము
పరిశుద్ధమనంగ గొడుగు • శాపమునయ్యాన్॥ ౩౮.

వాజియనగ మదనుడశ్వము
వాజియనగ న్వాంతకోల ♦ వన్నెలవులుగన్
వాజియననిజము గద్దియు
వాజియనన్వదియునడియు ♦ వర్షమ్ముగ యెన్నన్ ॥ 39.

శిఖియనగ నగ్నినిర్గతి
శిఖియనగా శిఖకుచమరి ♦ చిత్రగకోలన్
శిఖియనగ కొండ గొష్టెయు
శిఖియనగా కోడిపుంజు ♦ శేషమునయ్యెన్ ॥ 40.

ఘనఘనమనగా ధూళియు
ఘనఘనమనగా కొండ ♦ కయ్యముభూమున్
ఘనఘనమనగా మదకరి
ఘనఘనమనగాను దాన ♦ గలదిగులయ్యెన్ ॥ 41.

ఘనమనగ వాద్య భేరియు
ఘనమనగా పెద్దమియిలు ♦ ఘనమగుపాడుగున్
ఘనమనగ తొంత్రు వచనము
ఘనమనగానొక ప్రమాణకరి మొదలయ్యెన్ ॥ 42.

వాహిని సేనాముఖమును
వాహినియనునదియు నిను౯ • వాచాసిద్ధి
వాహిని భారతిబ్రహ్మయు
వాహినియననాశనంబు • వార్తయునయ్యె౯ ॥ 43.

బ్రహ్మమన వేదమగ్నియు
బ్రహ్మమువరయాత్మసుఖము • పదవియునందిం
బ్రహ్మమన తపము సేయుట
బ్రహ్మమనంబరగునాది • బ్రహ్మమునయ్యె౯ ॥ 44

గంధంబన క్రోధించుట
గంధంబుత్సాహమొదవం • గప్పూరముగరుం
గంధమన వాసతిగను
గంధంబనమేనిమూ న • గంధమునయ్యె౯ ॥ 45.

రక్తమనపాలు నీరును
రక్తంబనమెదడునెముక • రాజీవంబున్
రక్తమనయీను మెలగు
రక్తంబననాశనంబు • రక్తమునయ్యెన్ ॥ 46.

హరియనఁగ పాముకప్పలు
హరిగుఱ్ఱంబినుడు శశి • హరినింద్రుడగున్
హరియనగ బ్రహ్మవిష్ణుడు
హరిసింహంబనగ బరగు • హయము వయ్యెన్॥ 47.

అబ్దమన కొండ కోటయు
అబ్దంబన మొయిలుబయలు • అంబరమనునున్
అబ్దమన వాన మామయు
అబ్జంబన మొక్క రేఁడు • అరఘుడియ వయ్యెన్॥ 48.

ప్రసాదమనగ కరుణయు
ప్రసాదంబనగ తెలుపు • వచ్చయు నలువున్
ప్రసాదమనగ శుభమును
ప్రసాదంబనగవర్వ • భువనమున వ్యో॥ . 49.

సుధయనగ పాలు విషియము
సుధయనగా శెముకు చెక్క • సోముడుపామున్
సుధయనగ పూలమాలయు
సుధయగ నూరినట్టి • సున్నమున వ్యోన్॥ 50.

సంపూర్ణము.

ప్రకటన

శ్రీజనానందకర కళ్యాణపాటలు—యివి వివాహాది మొదలయిన శుభకార్యములయందు ఆయా సమయములలో ఆయా వేడుకలకు తగినట్లు పాడుకొని వేడుకలు నెరవేర్చుకొనవచ్చును. సులభశైలి. ప్రతిపాటకు వర్ణమెట్టు గలదు. గ్రంథము 1కి రు 0—4—0

(2) నానార్థసంగ్రహము—నిఘంటుకావ్యము 50 కందపద్యములు గలది. గ్రంథము 1కి రు 0—1—6

యీగ్రంథములు తెప్పించుకొనువారలు క్రిందనుదహరించిన అడ్రసుగలవారికి వ్రాసుకొనిన బడయుగలరు.

కనగాల గోపాలకృష్ణ కవి,
పెదనంది పాడు,

10347